

Gierzwaluw handhaaft zich goed

Nieuwe telmethode hoopgevend ondanks gebreken

Anders dan menigeen denkt blijft het aantal Gierzwaluwen dat Noord-Holland bezoekt vrijwel stabiel met zelfs een licht stijgende trend. Dit is de opvallende uitkomst van een onlangs afgesloten vijfjarig telproject van het Gierzwaluwen Platform Noord-Holland en het Landschap Noord-Holland. Op initiatief van beide organisaties hebben 67 vrijwilligers de afgelopen vijf jaar volgens een geheel nieuwe methode Gierzwaluwen geteld.

Ze deden dat niet door broedvogels en broedplaatsen op te sporen, maar door de Gierzwaluwen te tellen, die zich op zomeravonden in de lucht boven dorpen en steden verzamelen. Op deze manier, zo was de veronderstelling, moest het mogelijk zijn een trend in de ontwikkeling van de populatie zichtbaar te maken. Dit laatste was tot nu toe nooit gelukt, doordat broedvogelinventarisaties steevast struikelen over de vele complicaties die daarbij opdoemen. Gierzwaluwen zijn namelijk niet de makkelijkste vogels om te tellen. Hun snelle vluchten, vaak lastig te vinden broedplaatsen en het feit dat jong en oud door elkaar wiken, waardoor het moeilijk wordt broedparen te benoemen, maakt het vrijwel onmogelijk een goede schatting te maken van het aantal vogels of van het aantal broedparen.

Algemeen leeft onder vogelaars de veronderstelling dat het aantal Gierzwaluwen in het laatste kwart van de vorige eeuw fors achteruit is gegaan. Kolonies van honderden Gierzwaluwen, zoals toen nog konden worden gezien, komen nauwelijks meer voor en het in de jaren '60 van de vorige eeuw massale 'gegier' op sommige zomerse dagen is eigenlijk nooit meer te horen. De omvangrijke sloop van oude gebouwen en de renova-

GIERZWALUW
met een volle krop insecten

Foto: René van Rossum

tie van stadswijken is zonder twijfel debet geweest aan de vermoedelijk forse afname van het aantal Gierzwaluwen in het laatste kwart van de vorige eeuw. Dat was uiteindelijk reden voor de oprichting in het jaar 2000 van het Gier-

zwaluwenplatform Noord-Holland. De initiatiefnemers wilden werken aan een betere nestbescherming en meer broedgelegenheid voor Gierzwaluwen. Het grote probleem was echter het verkrijgen van een goed beeld van de omvang van de gierzwaluwenpopulatie.

Na enig denkwerk introduceerden leden van het platform in 2011 het tellen van verzamelvluichten. Door op geschikte dagen (qua weer) minimaal vijf keer per seizoen en dat gedurende vijf jaar vanaf hoge uitkijkpunten de zich dan verzamelende groepen Gierzwaluwen te tellen, hoopten de initiatiefnemers een beter beeld te krijgen van de ontwikkelingen binnen de totale populatie in een stad of dorp. Teneinde een zo zuiver mogelijk beeld te krijgen zijn harde afspraken gemaakt over de manier van tellen. De tellingen zijn gehouden op 25 plaatsen in de provincie, telkens vanaf hetzelfde centrale uitkijkpunt. Op vijf avonden tussen 15 juni en 15 juli, wanneer de meeste Gierzwaluwen in de lucht zijn, is door meerdere tellers het aantal rondvliegende Gierzwaluwen geteld. Per keer gebeurde dat op drie telmomenten, met daartussen minimaal 15 minuten. De op het uitkijkpunt aanwezige tellers telden onafhankelijk van elkaar, waarna een gemiddelde is bepaald. Ook is er op teldagen nog aanvullende informatie verzameld op plaatsen waar Gierzwaluwen hun broedplekken hadden.

Omdat er vooraf geen enkel houvast was wat betreft de omvang van het Noord-Hollandse gierzwaluwenbestand, kon ook na vijf jaar verzameltellen niet klip en klaar worden aangegeven hoe de stand zich ontwikkelt. Maar wel werd uit de verzamelde cijfers een duidelijke trend zichtbaar. Op alle telplaatsen blijkt het aantal Gierzwaluwen minimaal stabiel te blijven en soms zelfs een lichte stijging te vertonen. Dit komt

overeen met schattingen van Sovon Vogelonderzoek Nederland. En aldus blijkt dat je met relatief eenvoudige middelen tot een inhoudelijk acceptabel resultaat kunt komen.

De initiatiefnemers van het verzameltellen zijn tamelijk kritisch over hun poging tot meer en vooral betere gegevens te komen. Ze beseffen dat een telperiode van vijf jaar te kort is om stevige conclusies te trekken, dat ze heel erg afhankelijk zijn van weersomstandigheden en dat er in het tellen een aanzienlijke foutmarge kan zitten. Desondanks blijkt deze wijze van werken een goed middel om beter inzicht te krijgen in het wel en wee van de Gierzwaluw.

In totaal is er in Noord-Holland op 25 plaatsen geteld, waarvan 7 in en om Haarlem. De meeste Gierzwaluwen zijn geteld in de Jordaan in Amsterdam. Ook langs het IJsselmeer zijn veel van deze 'honderd-dagen' vogels gesignaleerd, hetgeen volgens rapporteur Peter Mol te maken heeft met de op sommige momenten talrijke aanwezigheid van insecten langs deze waterkant. Het platform hoopt het onderzoek de komende jaren op vijf telplaatsen te kunnen voortzetten. Daarnaast wil het onderzoek doen in na-oorlogse wijken, omdat wordt aangenomen dat daar veel meer Gierzwaluwen broedgelegenheid vinden dan we momenteel weten. Voorts vindt het platform beschermingsmaatregelen onontbeerlijk nu via allerlei isolatiematerialen en renovatie van woonwijken nog steeds grote aantallen broedplekken van Gierzwaluwen verdwijnen. Gelukkig zijn er momenteel ook veel particuliere initiatieven om de Gierzwaluwen aan nieuwe, goede broedplekken te helpen.

De Haarlemse werkgroep Gierzwaluwen gaat het project nog evalueren.

■ *Jan Kuys*